

Klieštenec-Rákoši Marta

SPOMIENKY NA OBDOBIE EMIGRÁCIE V ROKU 1968

Pani Marta Klieštenec-Rákoši (*d'alej pani Marta*) vyrástla v Nitre, kde prežila svoje detstvo a vyštudovala agronómiu na dnešnej Slovenskej poľnohospodárskej univerzite. Pretože jej mama bola profesorkou nemčiny a francúzštiny na gymnáziu v Nitre, dcéru Martu učila už od malička nemčinu a vďaka prababičke sa naučila aj po maďarsky.

Počas štúdia na vysokej škole raz sprevádzala skupinu študentov ako tlmočníčka na prax do Nemecka, vtedajšej NDR. Prax sa konala pri meste

Rostock na tamojšom štátnom majetkovom ústave. Všimol si ju vedúci podniku a keďže bol s ňou veľmi spokojný, dohodli sa, že po ukončení vysokej školy bude tam tiež môcť absolvovať prax. Tak sa aj stalo a v roku 1967 pani Marta odišla na desaťmesačnú prax do Bad Doberanu pri Rostocku. Ešte počas štúdia sa však zoznámila s Andrejom Klieštencom, keď bola v Piešťanoch na praxi vo výskumnom ústave. V tom čase ešte nevedela, že raz budú manželia, ale ako sa hovorí, padli si do oka hneď od prvého okamihu. Zostali v kontakte aj počas jej pobytu v Nemecku. Po niekoľkých mesiacoch v Nemecku ju prekvapila vzácna návšteva so zvláštnym poslaním. Prišiel za ňou budúci manžel Andrej a povedal jej jednoduchú vetu: „Nemčinu sa môžeme učiť aj spolu na Slovensku.“ A tak sa pani Marta 5. augusta 1968 vrátila na Slovensko. Zostala tam bývať s nastávajúcim manželom v malom domčeku hneď vedľa budúcich svokrovcov v Piešťanoch.

„Bola som si istá, že je to cesta ktorou mám ísť.“

Po niekoľkých týždňoch návratu na Slovensko prišiel **21. august 1968**. Pani Marta bola práve doma, keď jej zrazu budúci svokor prišiel oznámiť, že do mesta prišli tanky. Bol to hrozný pohľad. Obyvateľstvo s úžasom pozeralo na prechádzajúce kolóny tankov, nechápajúc čo sa deje. Ľudia mali strach. Niektorí do tankov hádzali vajíčka, iní sa snažili vojakom vysvetliť, že si pomýlili cestu... Vznikla nákupná horúčka. Všetci nakupovali vo veľkom základné potraviny, najmä soľ, múku, cukor a masť. Zásobovanie v obchodoch však bolo v Piešťanoch plynulé. A tak po niekoľkých dňoch ľudia prestali nakupovať a v meste zavládol relatívny pokoj. V Piešťanoch našťastie nedošlo k väčším konfliktom medzi vojakmi a obyvateľstvom. A keďže pani Marta vďaka prababičke vedela aj po maďarsky, prihovorila sa maďarským vojakom, či vedia čo sa vlastne stalo. Ale oni ani nevedeli, kde presne sú... Bolo to ťažké obdobie neistoty.

Dňa 19.10.1968 sa pani Marta napokon zosobášila s Andrejom Klieštencom. Ešte pred svadbou sa rozhodli, že na Slovensku nezostanú a budú emigrovať do zahraničia.

Manžel Andrej bol v tom čase úspešný športovec (kanoista a majster Slovenska spolu s bratom Jozefom). Po spoločnom rozhodnutí o emigrácii išiel do Bratislavy vybaviť potrebné víza. Ako športovcovi sa mu to pomerne ľahko podarilo, keďže bol prihlásený na preteky do Rakúska. Víza pre obidvoch boli vybavené za jeden jediný deň. Po

Okupačné vojská v Piešťanoch

Zdroj: Internet - Kronika mesta Piešťany

„Pán Boh vždy držal nad nami ochrannú ruku.“

prekročení hraníc v novembri 1968 sa zdržali niekoľko dní vo Viedni a vybavovali si doklady na cestu do Kanady. Lenže osud mal iné plány. Vybavovačky na kanadských úradoch boli zdĺhavé a mladomanželom, ktorí bývali vo Viedni v podnájme, pomaly dochádzali peniaze. Preto odišli „na skúšku“ do Švajčiarska, keď sa z rakúskej televízie dozvedeli, že švajčiarske úrady vydávajú na hraniciach trojmesačné pobytové víza.

Pani Marta bola v tom čase v štvrtom mesiaci tehotenstva. Aj napriek týmto všetkým okolnostiam nemala strach z cesty do Švajčiarska. Bola si istá, že je to cesta, ktorou má ísť. Za posledné peniaze si mladomanželia kúpili potrebné cestovné lístky, zbalili sa a nastúpili do vlaku. Keďže víza boli platné len po Innsbruck, nevedeli čo sa ďalej bude diať. Avšak sprievodca pri kontrole víz len mávol rukou a pustil ich ďalej.

Hranice Švajčiarska prekročili aj s inými emigrantmi z vtedajšieho Československa v piatok **29. novembra 1968**. Vlak zastal v hraničnom meste Buchs (SG). Na stanici už čakal malý autobus, ktorý všetkých emigrantov odviezol do zberného tábora. Správcovia tábora viedli vstupné rozhovory so všetkými príšielcami a spisovali o emigrantoch základné informácie. Pani Marta, ktorá vďaka nemčine nemala komunikačné bariéry, povedala správcovi, že majú príbuzných v Bazileji. Na papieri mala napísané meno s telefonickým kontaktom. Správca tábora nechcel tomu veriť. Preto si išiel túto informáciu overiť. Keď mu potvrdili, že taká rodina v Bazileji žije, bol veľmi ústretový a hneď zabezpečil lístky na vlak do Bazileja. V záchytnom tábore sa teda zdržali iba jednu noc. Rodina v Bazileji ich vrelo prijala a dokonca pani Marte našli ako inžinierke agronómie prácu v chemickom podniku Sandoz. Ale keďže čakala dieťa, a vo Švajčiarsku v tom čase zariadenia ako jasle takmer neexistovali, práca manžela Andreja bola dôležitejšia. Preto sa obrátili na iných známych Slovákov z Piešťan, ktorí žili v Buchse už niekoľko mesiacov. Vrátili sa teda za nimi do Buchsu.

„Vôbec neľutujem, že sme sa rozhodli ísť do Švajčiarska.“

Známa rodina z Piešťan sa zhodou okolností práve sťahovala do väčšieho bytu a tak nastávajúca rodinka Klieštencovcov mohla prevziať ich dvojizbový byt. Cez spomenutých známych Slovákov sa im dokonca podarilo ihneď vybaviť aj pracovné miesto pre manžela Andreja na výstavbe diaľnice.

Obidve slovenské rodiny z Piešťan zostali bývať v tom istom činžiake. Ako susedia sa často navštevovali a spoločne trávili voľné chvíle. Muži vymeriavali diaľnice a manželky im spoločne každý večer varili teplé polievky, pretože z práce prichádzali úplne vymrznutí. Pani Marta navyše po večeroch učila manžela nemčinu. Takto si postupne zvykali na nový život v cudzine, v novom prostredí ďaleko od svojich blízkych.

**„V piatok sme prišli
a v pondelok sme mali
dvojizbový byt a manžel prácu.“**

Malá Katka v darovanom košíku – júl 1969

Zdroj: Fotoarchív Marta Klieštenec-Rákoši

Po príchode mladomanželov do Buchsu im miestny úrad poskytol finančnú hotovosť. So zamestnancom úradu si v obchode mohli vybrať vybavenie do bytu – posteľ a skrine. Pomoc im spontánne poskytli aj niektoré švajčiarske rodiny, ktoré im darovali kuchynský stôl, stoličky či príbory. Raz večer pred ich domom zastalo auto s ďalšími vecami do bytu. Medzi nimi bola aj kolíska, keďže pani Marta bola už v pokročilom štádiu tehotenstva. Ušila na kolísku farebné návlečky a s radosťou očakávala narodenie prvého dieťaťa. Katka prišla na svet v apríli 1969. O 17 mesiacov neskôr sa narodil syn Peter. V Buchse rodinka zostala žiť dva roky, kým sa nepresťahovali k Zürišskému jazeru do obce Stäfa a neskôr do Männedorfu. Manžel ako stavebný inžinier po čase dosiahol aj lepšiu pracovnú pozíciu.

Po narodení dcéry a syna zostala pani Marta s deťmi doma. V tom čase ženy s deťmi vo Švajčiarsku bežne nepracovali, ba dokonca sa to podľa tunajších názorov „nepatrilo“. Boli to úplne iné časy ako dnes. Pani Marta však bola šťastná, že sa mohla venovať deťom a byť s nimi doma. Pre ňu bola **výchova detí najkrajším obdobím života**. Spolu s manželom deťom venovali veľa času. Často chodili k Zürišskému jazeru a trávili čas vo vesliarskom klube v Stäfe. Neskôr, keď deti dorastali, aj pani Marta po večeroch pracovala vo fabrike v Meilene.

Vodácka rodina pri Zürišskom jazere

Zdroj: Fotoarchív Marta Klieštenec-Rákoši

**„Som veľmi vdáčna
Švajčiarom, ako nás
v tom čase prijali.“**

že rodinní príslušníci museli po návšteve pravidelne absolvovať výsluch ŠTB. Napriek všetkým týmto komplikáciám sa starí rodičia oboch manželov viackrát vybrali navštíviť rodinku pri Zürišskom jazere. Po otvorení hraníc v roku 1989 zo starých rodičov však žila už iba matka manžela Andreja.

Túto situáciu vo Švajčiarsku prežíval každý emigrant. Pociť, že sa k svojim blízkym, kamarátom a známym na Slovensku možno už v živote nevrátite, si my v dnešnej dobe nedokážeme ani predstaviť. Títo ľudia sa však museli vyrovnáť aj s takouto neľahkou skutočnosťou.

Nedeľný piknik skupiny Slovákov vo Švajčiarsku

Zdroj: Fotoarchív Marta Klieštenec-Rákoši

Ďakujem pani Marte Klieštenec-Rákoši za veľmi príjemný osobný rozhovor. Prajem jej hlavne pevné zdravie, spokojnosť a radosť zo života.

„Človek je krásny nielen vtedy, keď má pružný krok. Človek je krásny podľa múdrosti, čo zračí sa mu v oku, podľa vrások a bielych vlasov, keď ponára sa v rozhovore do rokov, keď aj on bol mladý.“

(Zdroj: Internet)

Myslím si, že životné príbehy ľudí, ktorí sem emigrovali v roku 1968 nám majú aj v dnešnej dobe veľa čo povedať.

Berieme život vo Švajčiarsku akosi automaticky. Sadneme do auta, lietadla a za pár hodín sme doma pri našich najbližších. Podmienky pre život emigrantov vo Švajčiarsku v roku 1968 neboli najhoršie. Stratili však kontakt so svojou rodnou krajinou, svojimi najbližšími. Napriek tomu si však táto staršia generácia po dlhých rokoch života v zahraničí dokázala udržať krásny vzťah k rodnému Slovensku a k slovenčine. Mnohí mladí ľudia prichádzajúci do zahraničia si tieto skutočnosti vôbec neuvedomujú.

Je život vo Švajčiarsku jednoduchší teraz alebo ho mali jednoduchší ľudia, ktorí sem prišli v období roku 1968?

Eva Solmošiová